

Jedno umjetničko prijateljstvo

Prof. Neva Murvar

Buržoaska revolucija (1789) proklamirajući ideje slobode, jednakosti i bratstva, pripremila je teren novom pokretu, koji je obuhvatio vrlo važne oblasti kulture: filozofiju, društvene nauke i umjetnost. Zatim, Ustavotvorna skupština — La Constituante (1791) stavlja na čelo ustava tekst znamenite Deklaracije prava čovjeka i građanina (Declaration des droits de l'homme et du citoyen). Ti krupni historijski događaji dali su poleta piscima, da razviju kult ličnosti, da egzaltiraju svoje »ja«, da istaknu imperativni individualizam. Konceptija ljudskog duha potpuno se revolucionirala, revolucionirao se i umjetnički ukus. Zar nije Diderot uskliknuo: »Hoćemo li doživjeti da se rodi pjesnik!«

Taj novi kulturni pokret — romantizam, koji je klasna književnost, pored ostalih karakterističnosti isticao je i kult prijateljstva. Pisci, slikari i muzičari romantizma bili su međusobno povezani srodnim afinitetima, kao što su slikari: Delacroix, Deveria, pjesnici: Nerval, Hugo, Vigny, muzičari: Chopin, Liszt, Berlioz.

U bezrazložnim nemirima i neodređenim čežnjama, u sumornim melanholičnim raspoloženjima, u ljubavnim patnjama, noćima obasjanim mjesečinom, u samoći i razvalinama, u bujicama i gotskim svodovima, romantičari su tražili izvore svoje bujne lirske poezije. Wertherov i Childe Haroldov »bol stoljeća« proživljavao je njihovu dušu, a na licu im je blistala inspiracija.

To je bila epoha, kad je Victor Hugo vodio romantični pokret, kad se je u Théâtreu-Français, na premijeri (25. veljače 1830) u parteru vodila bitka oko Hernani (Bataille d'Hernani) između pristalica klasicizma i romantičara, to je epoha kad je Delacroix oborio Davidovu školu akademskog klasicizma, epoha barikada po ulicama Pariza za vrijeme Srpanjske (1830) i Veljačke revolucije (1848).

U toj uzavreloj grozničavoj atmosferi Pariza, u prvoj polovici XIX. stoljeća živio je Delacroix (1798—1863), najsajjniji predstavnik novog slikarskog pravca — romantizma i romantični muzički genije Chopin (1810—1849) koji je poslije Srpanjske revolucije došao u Pariz. Na prijestolju Francuske sjedao je tada kralj bankara i krupne buržoazije, Luj-Filip iz orleanske grane Burbona.

Nije čudo, što je Chopin kao prognanik došao u Pariz. Nijedan grad na svijetu nema taj privilegij, da je toliko voljen od umjetnika kao Pariz, jer ih on egzaltira svojom starom slobodom i ljepotom.

Delacroix, briljantni kolorista i smjeli novator, koji označava epohu u povijesti umjetnosti, imao je ogromnu književnu, slikarsku i muzičku kulturu. Delacroix je iskreno zavolio Chopina i za njega je rekao, da je to jedan od najistinitijih umjetnika, koje je on ikada upoznao. Obojica su se uzajamno poštovali i razumijevali.

Delacroix i Chopin bili su teški bolesnici, tuberkulozni, slabunjavi, blijedi, stidljivi i nervozni, prefinjenih manira, ali puni dobrote i nježnosti. Delacroix vodi u Louvre svoju staru alužavku Jeny Le Guillou i uči je čitati remek-djela velikih majstora, Chopin svira na klaviru svome sluzi i uči ga slušati besmrtnu muziku. Delacroix i Chopin, ova dvojica iskrenih prijatelja, iako bolesni, imali su jaku stvaralačku volju i živjeli su dubokim duhovnim životom.

Delacroix, rođen u Sain-Mauriceu na Seini, došao je kao dijete u Pariz (1806). To je bila epoha Napoleоновih pobjeda. Napoleon trijumfalno ulazi u Berlin i objavljuje dekret »o kontinentalnoj blokadi.«

Delacroix je proveo cijelu svoju mladost na lijevoj obali Seine. Mjeseca listopada 1844. godine, kad mu je

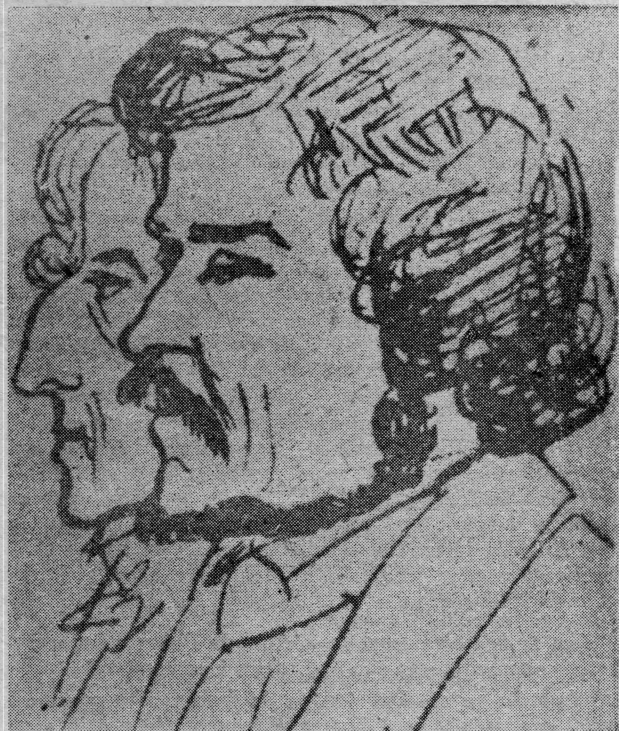
bilo četrdeset i šest godina, on napušta obalu svoje mladosti, obalu Latinskoga kvarta, Luxemburškog parka, Boulevarda Saint-Michela, Montparnassa, obalu svoga mučnog slikarskog debutiranja. Delacroix odlazi na desnu obalu Seine, u mondenski kvart Pariza, u kvart Saint-Georges, na padinama Montmartra. Delacroix je to učinio iz romantičarskog prijateljskog oduševljenja, da bi bio bliže dragome Chopinu. Delacroix se nastani u ulici Notre-Dame-de-Lorette, u blizini pitoreskne okoliše Montmartra, koja je zanosila umjetnike i pisce, i u blizini one krasne zgrade Cité d'Orléans, u kojoj su neko vrijeme stanovali u ljubavi i svađi Chopin i George Sandova.

Delacroix je već bio slikar slavnog imena. On je već bio izradio svoja remek-djela: Danteovu lađu, Pokolj na Hiosu, Slobodu na barikadama, Žene iz Alžira, Jevrejsku svadbu i t. d. i izvršio razne dekorativne radove.

Oko Chopina i George Sandove u Cité D'Orléansu okupljali su se muzičari, slikari, književnici, sve takasne istaknute umjetničke ličnosti Pariza, svi su oni tamo hrlili, da čuju lirsku poeziju Chopinove muzike.

Tri nepresahla izvora tuđe formirala su Chopinov muzički genij i hranila njegov muzički romantizam: potlačenost njegove domovine, svijest o njegovoj neizlječivoj bolesti i smrtna ljubavna bol zbog Marije Wodzinske. Pariz je njegovu tuđu ovjenčao slavom.

Delacroix trebao je samo pet minuta, da stigne iz svog stana do zgrade Cité D'Orléans. Vidimo tog nježnog, slabašnog čovjeka, kako sav ushićen silazi padinom Montmarta, da stigne što prije do svoga dragoga Chopina, da čuje njegove uzvišene harmonije, dubinom njegovih osjećanja, ekspresiju njegovog muzičkog stila.

George Sandova: Chopin i Delacroix

Kakva je morala biti ta muzika, kakav je morao biti taj plamen duha i genija u toj sredini ljudi obdarenih od bogova? Što bismo mi danas dali, da su se nekim čudom mogli zadržati Chopinovi zvukovi u tom prostoru?

Chopin i George Sandova bile su dvije potpuno oprečne prirode i njihova ljubavna drama bila je isprešijecana gorčinama i svadama. Chopin je bio fini esteta, George Sandova žena širokih boemskih raspoloženja, kojoj nisu smetale ni vike, ni prepiranja. To je bila žena romanopisac, koja je vjerovala u progres i prava čovjeka, koja je imala socijalističkih aspiracija, ali koja je »pokopala mnoga krasna proljeća« onih, koji su je volili. Sukobi između George Sandove i Chopina postajali su sve češći. George Sandova je time bolesnom Chopinu trovala život. Najzad dođe do konačnog raskida. Početkom 1847. godine Chopin napušta zauvijek Ceté D'Orléans. Poslije dvije godine Chopin je umro. U povorci do groblja Delacroix je pratio svoga neprežaljenog prijatelja, išao je sa strane pored kovčega, satrven, od bola. Na groblju Pere-Lachaiseu okupio se sav Pariz od duha, samo jedne žene nije bilo — George Sandove.

Delacroix je mnogo tugovao za svojim voljenim Chopinom i nalazio je utjehe samo u radu.

U ulici Notre-Dame-de-Lorette Delacroix je imao u svom stanu i atelier. U tom atelieru proveo je dvanaest godina grozničavog rada i slave. Pored slikarskog rada on je radio i na umjetničkoj kritici i pisao je svoj »Dnevnik«.

Međutim, Pariz je opet izmijenio svoje historijsko lice. Povijest Pariza je povijest Francuske. Poslije Druge Republike (1848—1851) i državnog udara (2. prosinca

1851) na ustanovama Pariza viju se zastave Drugog carstva (1851—1870).

Delacroix je najzad ušao u Institut (1857). Njegove su se akademske ambicije ostvarile, ali je zato bio potpuno izgubio svoje zdravlje. Svijestan njegove oronule spoljašnosti, postepeno se odalečio od svojih starih prijateljica George Sandove i gospođe de Forget, da ne bi izgledao bijedan u njihovim očima. On je proživljavao teške dane svoje intimne moralne drame. Uskoro će iz svoje umjetničke ruke ispustiti kist i žarke boje njegove palete.

Delacroix je najzad ušao u Institut (1857). Njegove Lorette, gdje su ga jednog jesenskog dana, prije nekoliko godina, kao na krilima bila ponijela prijateljska osijećanja prema Chopinu. U kvartu Saint-Georges-a nije ga više ništa interesiralo. U tišini svoje osamljenosti, u dubini svoje ojađene duše Delacroix prisluškuje Chopinove improvizacije, nokturne, poloneze . . . bude se u njemu njegove najskrovitije tajne emocije. Prisluškuje Chopinovu muziku, ali to su samo slušne varke. . . Delacroix se podaje tuzi . . .

U svom životu Delacroix nije imao velikih pasioniranih ljubavi. On nije našao ženu, koja bi plamenom svoga duha obuhvatila njegovu divnu kulturu i njegov genij.

Bilo je zimsko jutro mjeseca prosinca 1857. godine. Delacroix napušta svoj stan u ulici Notre-Dame-de-Lorette. Iznemogao, ostario, bolestan, melanhoničan i moralno osamljen vraća se na lijevu obalu Seine. Tamo ga čekaju vizije mladosti. Teško silazi padinom Montmartra. Srušenog, prati ga njegova Slava i vjerna služavka Jenny Le Guillou.